

Thorvald Staunings tale ved Journalistforbundets 34-årsjubilæum

Taler

Thorvald Stauning
Statsminister

Dato

11. december 1938

Sted

Ukendt

Omstændigheder

Københavns Journalistforbund (som senere blev til Dansk Journalistforbund) blev stiftet i 1904 og kunne altså fejre 34-års jubilæum i 1938.

Jeg takker for den sædvanlige Indbydelse og for Formandens Velkomsthilsen. Det er nu den tredje formand, jeg oplever, og jeg ønsker ham Held til at føre Arbejdet videre til Gavn for de arbejdende Journalister.

Jeg skal derefter i Overensstemmelse med Forbundets Traditioner fremsætte nogle Bemærkninger, som berører nogle af Tidens mange Spørgsmaal. Det ligger i Sagens Natur, at de falder udenfor Aftenens lystige Indhold, men saaledes har det altsaa været i mange Aar og kan derfor ikke overraske nogen.

Det har været rimeligt, at jeg nogle Gange beskæftigede mig med den Krise, der har voldt saa mange Ubehageligheder. Det er vel 6-7 Aar siden, at jeg pegede paa den Kendsgerning, at et nyt økonomisk System vilde bryde igennem, nemlig den saakalate Planøkonomi.

Jeg forbandt ingen onde Hensigter med Nævnelser af det, jeg kunde se paa Vej til os, men unaadigt blev det optaget. Der blev holdt Taler og skrevet Artikler imod denne formastelige Ide, som Stauning indførte direkte fra Rusland. Nu staar det sikkert for alle som Vidnesbyrd om mangelfuld forstaaelse, for ikke at sige noget Værre, naar man forsikrede, at det var Regeringens Hensigt at føre "Russerpolitik", hvilket den Gang var det værste, man kunde sige om sine Modstandere.

Det gik selvfølgelig som forudset. Planøkonomi var et meget uartigt Ord, men Systemet blev antaget og gennemført af dem, der angreb Ordet stærkest. Landbruget og de Politikere, der fortrinsvis interesserede sig for dette Erhverv,

viste fremragende Forstaaelse af Planøkonomiens Værdi og praktiserede den saaledes, som jeg havde forudsagt, og som det var fornødent overfor den Forandring i Produktions- og Afsætningsforholdene, som Verden bød os.

Valutacentral, Importregulering, forbud mod Indførsel af Landbrugsvarer, Indgreb i Produktionen ved Svinekort-Ordningen, organiseret Kødeksport, Smørordning, Kornordning, Sukkerordning, endnu mere af samme Art er just den Planøkonomi, som jeg forudsaa maatte blive Frelsen for Landbruget.

Jeg har haft Besøg af mange Deputationer, og Ønskerne, de fremsatte, var oftest om stærkere virkende Planøkonomi – ja, de videstgaaende Krav gaar endda ud paa, at vi ved Regeringsforanstaltning skal sikre Ejerne af Landbrugets Produktionsmidler en vis passende Aarsindtægt.

Jeg bebrejder imidlertid ikke nogen, at de gaar Udviklingens Vej, jeg fremhæver blot, at Angrebene var uden saglig Berettigelse. Jeg noterer med forholdsvis tilfredshed denne Udvikling, thi den er mere antikapitalistisk, end Udøverne af det nye System vil vedkende sig.

Ogsaa en Tale af Folketingsmand Ambye er et Symptom. Han vil videre ad Planøkonomiens Veje, han vil have hele Lønssystemet, først og fremmest for Landarbejderne, ind under Lovgivningen. At denne Tale fremkaldte Bevægelse i den konservative Lejr er forstaaeligt, men desuagtet vil den staa som et godt Udtryk for Nutids-Bedømmelse af de gamle Systemer, og kommende Tider vil nødes til at tage Hensyn til den Udvikling, der foregaar.

Se ogsaa hvordan det stiller sig ved Bedømmelse af Arbejdsløsheden. I min Barndom var der ogsaa Arbejdsløshed, men det medførte ikke, at man krævede af Estrup, at han skulde afhjælpe dette Onde. Nej, det var Erhvervenes Sag. Men nu, hvor en Verdenskrise har bidraget til Svækkelsen, og hvor den industrielle Udvikling medfører Rationalisering baade ved tekniske Foranstaltninger og ved Forskydning af Arbejdskraften over til ganske unge Kvinder og Mænd; Nu er det Planøkonomiens Angribere, som er forrest med krav om, at Staten ved Regeringen skal afskafe Arbejdsløsheden. Endnu i Aarene 1927 og 1928 afviste Venstre kategorisk alle Henvendelser af den Art, men nu, 10 Aar efter, lyder Talen anderledes. Nu taler man haanligt om Foranstaltninger, der kun fører til lappede Bukser, men samtidig søger man at afstive det privatøkonomiske Produktionssystem.

Skal Staten effektivt gribe ind paa dette Omraade, saa maa Planøkonomien ind i Bedrifterne.

Indehaverne af Bedrifterne raader enevældigt over Bedriftsordningen. De raader for Bedriftens Rationalisering, for Antagelse og Afskedigelse af Arbejdere, og de klamrer sig til en gældende Overenskomst om Arbejdstiden.

De kan imidlertid ikke bevare denne stilling, fralægge sig alt Ansvar for Arbejdsløsheden og kræve, at Regeringen alene skal overvinde denne Samfundsskade – og samtidig som Herrer over Produktionsordningen foretage Handlinger, der stadig forøger de Arbejdsløses Hær, særlig i Forsørgernes Rækker.

Det vil være naturligt, om Overvejelser optages i de interesserede Kredse, thi Problemet er ingenlunde egnet til overfladisk Bedømmelse.

Endnu maa jeg nævne et af vore aktuelle, hjemlige Spørgsmaal: Grundlovssagen.

Vi skal have den Grundlovsændring, som burde været medtaget i 1915, da Klaus Berntsen og Neergaard havde begivet sig ud paa den virkelige Demokratiserings Veje. Vi fik den gang det Landsting, der var som en stor, sort Plet paa den ubetinget demokratiske Grundlov af 1915, og nu skal denne Rest fra Fortiden fjernes.

Ogsaa i den Sag forundres man over Venstres Stilling, thi det kan ikke være nogen god politisk Holdning at staa udenfor, naar Nationens Grundlov skrives. Men det maa Partiet naturligvis selv afgøre – jeg nævner blot de faktiske Forhold.

Grundloven – Lovenes Lov – skal sikre Befolkningen den Medbestemmelsesret, som igennem Aarhundreder har været Maalet for Menneskers Stræben. Og naar vi skal revidere vor Grundlov, er det naturligt, at man søger at forankre Frihedens Goder paa bedst mulige Maade, thi det danske Folk vil ikke miste Friheden. Grundloven af 1849 tilsikrede Folket: Trosfrihed, Religionsfrihed, Forenings- og Forsamlingsret, Presse- og Ytringsfrihed. Dette er Goder, som vi Danske ikke ønsker at undvære, og derfor bør Landets Grundlov fremdeles beskytte Borgerne og det Frihedsbrev, de en Gang har erhvervet.

Vi ved, at der findes andre Anskuelse end denne, men det er ikke vor Sag at dømme i andet end det danske Folks Sag. Vi maa anerkende enhver anden Nations Ret til at leve under det System, som den anerkender, og det er ikke mindst Pressens Sag at sikre en upartisk Holdning overfor andre Nationer, baade hvad angaar disse andre

Staters Indre forhold, og hvad angaar mulige Forviklinger, som Danmark er udenfor.

I samme Grad som Folket og dets Presse indtager denne korrekte Holdning, kan vi ogsaa kræve respekteret vor Ret til at indrette os, som det stemmer med vor Overbevisning indenfor vort begrænsede Omraade.

I denne Kreds, hvor jeg finder de Landsmænd, der øver Indflydelse paa den offentlige Mening, har jeg netop ønsket denne Gang at fremhæve det, der formentlig kan samle alle Danske uden Hensyn til det, der iøvrigt deler os. Vor Nation maa naturligvis hævde sin ubetingede Ret til at bedømme politiske som andre forhold, der er oppe i denne Brydningernes Tid, og sin Ret til at ytre sig om Principper, Ideer og Tanker, som føres frem, naar det sker i sandfærdig, hensynsfuld og urban Form.

Igennem svundne Tider er disse Frihedstanker anerkendt her i Landet, og de er uløseligt knyttede til os som Menneskerettigheder, hvis Opgivelse vilde betyde en Forringelse af Menneskets Værd og medføre Tab af Selvagtelse og Ansvarsfølelse.

Indenfor vort Lands Grænser er der fuld Frihed til at ytre sig om Statens Anliggender, om Regeringens Arbejde og om alt andet, som angaar Offentligheden, og ligesaa selvfølgelig maa det være, at Danmark som Stat indenfor Europa maa forbeholde Borgerne og deres Presse Frihed til at beskæftige sig med det Samfund, vi paa den Maade tilhører, hvis aandelige og politiske Bevægelser kalder paa vor Interesse. Vi har saaledes en særdeles legitim Interesse i Fredens Bevarelse, i kulturel og materiel Forbindelse mellem Landene, og vi bør ogsaa kunne yde vort beskedne Bidrag i den almindelige Drøftelse, som finder sted.

Der er maaske Landsmænd, som vilde foretrække, at der lukkedes for Kritik og

sikredes Anerkendelse, og der er dem, der mener, at det maatte vare særligt tiltalende for en Statsminister og hans Ministerium. Man er dog i saa Henseende ganske paa Vildspor. Jeg afstaar gerne den tænkte Fordel, naar jeg maa beholde min Frihed sammen med alle andre Borgere i Landet.

Vi bør alle erkende, at enhver har sit Ansvar, og at det netop maa føles, naar man har sin Frihed. Vort Land er en beskeden Ener i Nationernes Kreds, og denne Ener har ikke dømmende Magt over andre, men til Gengæld maa vi for loyal Efterlevelse af denne Regel ogsaa kunne vente at faa Lov til at leve vort nationale Liv under de Former, som fastlægges af det danske Folk.

Jeg har nu søgt at opfylde Journalistforbundets Ønske om en Tale om Tidens Spørgsmaal, samledes som det for mange Aar siden blev formuleret, og jeg slutter da med en Lykønskning til dette Forbund i Haab om, at det fremdeles vil være Maalet at højne den Stand, der samler sig her.

Kilde

Rigsarkivet: Statsministeriet Thorvald Stauning, Embedsarkiv. 1929-1942 (0001+M01). Taler, artikler med videre.

Kildetype

Maskinskrevet manuskript

Tags

Festtale, Jubilæumstale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thorvald-staunings-tale-ved-journalistforbundets-34-arsjubilaem>